

دانشگاه صنعتی شریف
دانشکده مهندسی برق
درس ساختار کامپیوتر و ریزپردازنده و آزمایشگاه
(۷۵۴-۲۵)

آزمایش شماره ۲

جمع‌کننده ممیز شناور

تهیه کنندگان:

دکتر محمدرضا موحدین

مهندس سید سینا دزفولی

مهندس سینا شهسواری

به نام خدا

پیاده‌سازی و شبیه‌سازی جمع‌کننده اعداد ممیز شناور

هدف از این آزمایش پیاده‌سازی یک جمع‌کننده اعداد ممیز شناور^۱ دقت عادی^۲ بر طبق استاندارد IEEE-754 است. این جمع‌کننده بایستی پس از طراحی، توسط نرم‌افزار ModelSim شبیه‌سازی شود تا حداکثر اطمینان از صحت عملکرد سخت‌افزار توصیف شده به دست آید.

پیش از آزمایشگاه:

الف) مطالب مربوط به موضوع آزمایش را به صورت دقیق مرور کنید.

ب) جهت یادآوری، نمایش اعداد در فرمت IEEE-754 و مفهوم فیلدهای آن از کتاب مرجع در اینجا تکرار شده است:

31	30	29	28	27	26	25	24	23	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
s	exponent								fraction																						
1 bit	8 bits								23 bits																						

Sign	Exponent	Fraction	Representation
S	0	Zero	± 0 ^۳
S	0	Non-Zero	$(-1)^S \times 0.F \times 2^{-126}$
S	1-254	Anything	$(-1)^S \times 1.F \times 2^{E-127}$
S	255	Zero	$\pm \infty$
S	255	Non-Zero	NaN (Not a Number)

مشخصات طرح:

در این آزمایش لازم است مدول fp_adder که دارای دو ورودی ۳۲ بیتی a و b و یک خروجی ۳۲ بیتی S است، طراحی شود. ورودی‌ها و خروجی همگی با فرمت اعداد ممیز شناور دقت عادی بر طبق استاندارد IEEE-754 هستند. خروجی، حاصل جمع دو عدد ورودی است. با توجه به فرمت عمومی اعداد، ورودی‌ها ممکن است مختلف‌العلامه باشند و لذا عملیات جمع پس از تبدیل دو عدد از فرمت عدد-علامت^۴ به فرمت مکمل دو انجام می‌شود و سپس نتیجه‌ی جمع مجدداً به فرمت اولیه باز می‌گردد.

جهت ساده‌سازی و تمرکز بر جزئیات عملیات جمع، ورودی‌ها و خروجی هیچگاه به شکل $\pm \infty$ یا NaN نخواهند بود. یعنی بخش توان آنها هیچگاه برابر با ۲۵۵ نیست. از طرف دیگر، هم ورودی‌ها و هم خروجی ممکن است به شکل normalized و یا denormalized باشند، یعنی بخش توان E ممکن است برابر با صفر باشد.

این پیاده‌سازی بایستی منجر به یک مدار کاملاً ترکیبی شود و توصیف کلیه مدارها فقط و فقط به کمک عبارتهای continuous assignment در زبان ورپلاگ انجام پذیرد. این بدین معنا است استفاده از دیگر قابلیت‌های زبان در این آزمایش مجاز نیست. در اتخاذ این تصمیم، بعضی اهداف آموزشی نقش ایفا کرده است.

^۱ Floating Point

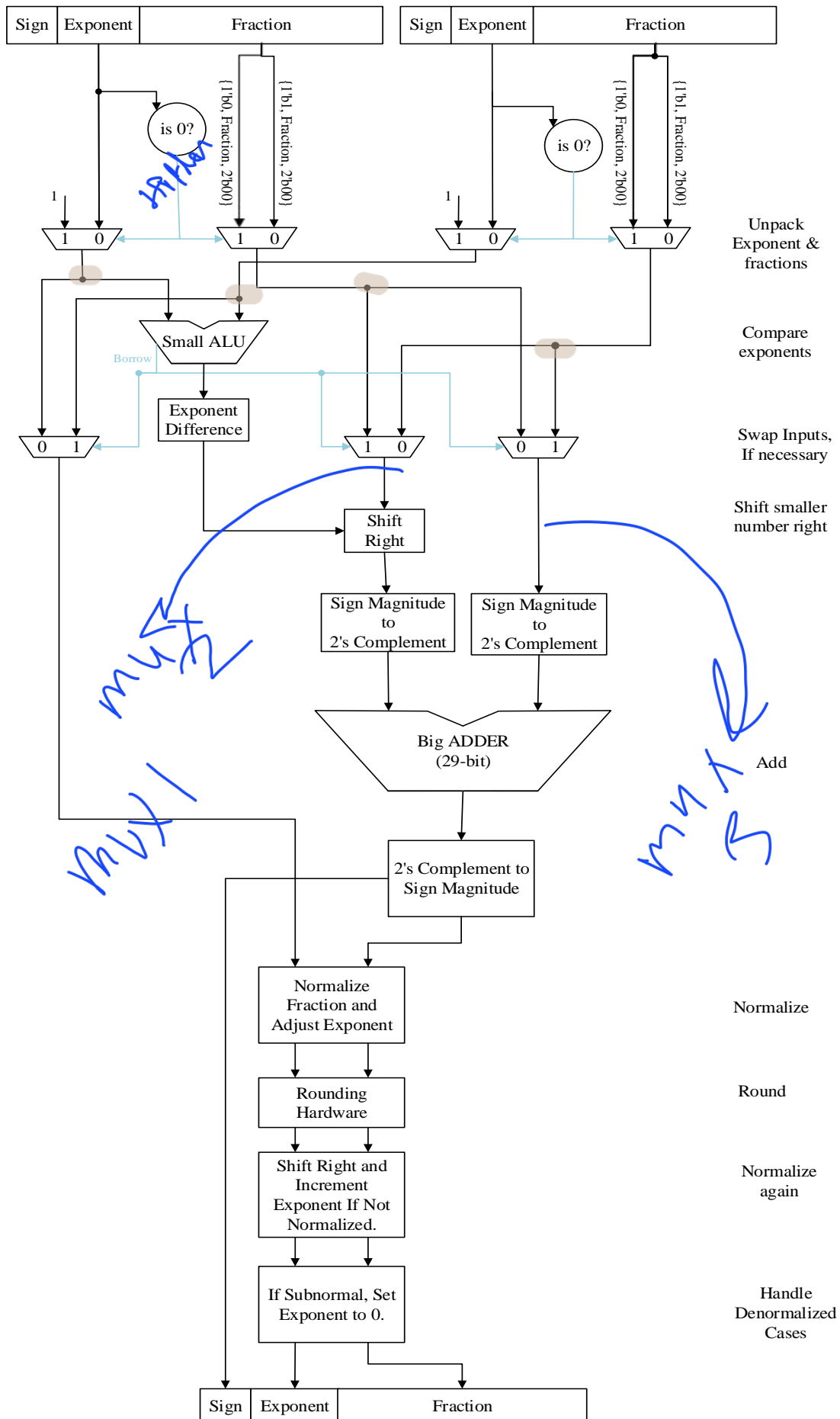
^۲ Single Precision

^۳ این سطر از جدول حالت خاصی از سطر بعدی آن است.

^۴ Sign Magnitude

الگوریتم جمع اعداد ممیز شناور:

بلوک دیاگرام عملیات جمع اعداد ممیز شناور در زیر آورده شده است:

مراحل انجام عملیات جمع به اختصار به شرح ذیل است. این مراحل بایستی در این آزمایش به صورت ترکیبی به وسیله یک یا چند عبارت *continuous assignment* در زبان ورپلاگ توصیف شوند. البته به دلیل تمرکز بر روی ماهیت عمل جمع اعداد ممیز شناور و محدود کردن مدار به یک مدار صددرصد ترکیبی، ممکن است در بخش‌هایی، مدار به صورت کاملاً بهینه طراحی نشده باشد که در این آزمایش چشم‌پوشی می‌گردد.

۱- در ابتدا لازم است بخش‌های *Fraction* و *Exponent* عدد بازسازی شود. از یک طرف، بایستی بیت مخفی^۵ استخراج شود. برای این منظور، ابتدا صفر بودن *E* را بررسی می‌کنیم. اگر *E* صفر باشد، بیت مخفی در بخش بالای *F* صفر است و در غیر این صورت یک.

۲- از طرف دیگر، اگر $E = 0$ باشد، در حوزه اعداد با بایاس ۱۲۷ (که بصورت معمول در اعداد *normalized* مورد استفاده قرار گرفته است)، هم ارز $E = 1$ است. یادآوری می‌شود در حالت $E = 0$ ارزش واقعی توان برابر ۱۲۶- است که هم ارز $E = 1$ یعنی ۱۲۷ - ۱ است. نتیجه این بخش مانند بند قبل به کنترل صفر بودن *E* وابسته است.

تذکر: کلیه عملیات روی توان *E*، اگر چه یک عدد با بایاس ۱۲۷ است، همانند یک عدد بدون علامت صورت می‌پذیرد. توجه داشته باشید بایاس بودن عدد در نحوه انجام عملیات جمع آن اثری نمی‌گذارد و صرفاً هنگام ضرب، باید به آن توجه شود.

۳- در همین ابتدا بد نیست جایی برای بیت‌های *Guard* و *Round* را پیش‌بینی کنیم و دو صفر در سمت راست (*LSB*) هر کدام از دو *F* قرار دهیم.

۴- اکنون بایستی عدد با *E* بزرگ‌تر را در سمت راست جمع‌کننده‌ی بزرگ و دیگری را در سمت چپ قرار داد. بنابراین به یک مقایسه‌کننده هشت بیتی برای مقایسه توان‌ها نیاز داریم. از طرف دیگر لازم است عدد با توان کوچکتر را به اندازه قدر مطلق تفاضل دو توان به سمت راست شیفت داد که برای استخراج مقدار شیفت به یک تفریق‌کننده هشت بیتی نیاز داریم. این دو عملیات می‌توانند با هم ترکیب شده و در یک تفریق‌کننده انجام پذیرد. بیت خروجی *borrow* تفریق‌کننده بیانگر کوچک‌تر یا بزرگ‌تر بودن توان‌ها است. برای استخراج مقدار شیفت، خروجی تفریق‌کننده ممکن است لازم باشد که قرینه شود (چرا و در چه شرایطی؟)

تذکر: کلیه تلاش‌های فوق برای قرار دادن عدد با توان بزرگ‌تر در سمت راست جمع‌کننده‌ی بزرگ و عدد با توان کوچکتر در سمت چپ آن است. در حالت عدم تساوی توان‌های دو عدد، می‌توان مطمئن بود ارزش عدد سمت راست بیشتر از عدد سمت چپ است و نتیجه گرفت که حاصل جمع نیز با عدد بزرگ‌تر هم‌علامت است. با این حال، زمانی که توان دو عدد با هم برابر است، اطمینان فوق برقرار نیست، زیرا قسمت *F* در زمان جایجایی اعداد با هم مقایسه نشده‌اند. در این صورت نتیجه محاسبات نیاز به توجه بیشتری دارد. مثلاً حاصل جمع دو عدد مختلف‌العلامه با توان‌های مساوی و *F* بسیار نزدیک به هم، می‌تواند منجر به عدد بسیار کوچک و چه بسا *denormalized* گردد.

۵- اکنون زمان آن رسیده است عدد با توان کوچکتر، که در سمت چپ جمع‌کننده‌ی بزرگ قرار گرفته است، باید به مقداری که در مرحله قبل حساب شده، به سمت راست شیفت داده شود. دو بیت از بیت‌هایی که به سمت راست شیفت داده می‌شوند، به دلیل پیش‌بینی دو بیت اضافه در سمت راست عدد که در مرحله ۳ انجام شد، دور ریخته نمی‌شوند و در *G* و *R* حفظ می‌شوند. ولی یک نماینده تک بیتی از حاصل *OR* شده بقیه بیت‌های دور ریخته شده، ناشی از شیفت عدد به سمت راست، باید به عنوان بیت *Sticky* استخراج و نگهداری گردد. بیت *S* به *LSB* عدد سمت چپ و متناظر آن یک تک بیت صفر به *LSB* عدد سمت راست (عدد با توان بزرگ‌تر) اضافه می‌گردد.

۶- با توجه به این که ورودی‌ها ممکن است منفی یا مثبت باشند، قبل از عملیات جمع نیاز است که اعداد با توجه به علامتشان از فرمت عدد-علامت به فرمت مکمل دو تبدیل شوند و سپس وارد جمع‌کننده شوند.

۷- اکنون اعداد سمت راست و چپ آماده‌ی جمع هستند. تعداد بیت جمع‌کننده نیز بایستی با دقت انتخاب شود. یادآوری می‌گردد که تاکنون: F به تنهایی ۲۳ بیت، یک بیت مخفی و سه بیت GRS شناسایی شده اند. عملیات جمع در حوزه اعداد علامت‌دار انجام شده و بایستی سرریز (overflow) داشته‌باشد. اکنون سؤال این است: تعداد بیت‌های جمع چندتا است؟

۸- از آنجایی که خروجی نهایی به صورت مکمل دو است، بایستی مجدداً به فرمت عدد-علامت بازگردانده شود، همچنین علامت نهایی استخراج شود. سؤال: علامت حاصل جمع نهایی چگونه در این مرحله استخراج می‌شود؟

۹- اکنون بایستی حاصل عملیات فوق نرمالیزه گردد و ترجیحاً به شکل 1.F درآید. البته در این میان، اگر توان عدد به مقدار یک کاهش یابد (یک در حالت بایاس و ۱۲۶- در حالت عادی)، این به معنای عدم امکان نرمالیزه کردن بیش از آن و denormalized بودن عدد نهایی بوده و می‌توان به شکل 0.F اکتفا نمود. البته در این صورت، توان E به صفر تبدیل می‌شود. برای نرمالیزه کردن بایستی توجه داشت که خروجی جمع‌کننده ممکن است یکی از سه حالت زیر را داشته باشد.

الف- اصلاً نیاز به شیفت نداشته باشد،

ب- نیاز به یک بیت شیفت به سمت راست داشته باشد ،

ج- تعداد دلخواهی شیفت به چپ برای آن لازم باشد. (حداکثر این تعداد چند بیت است؟)

جهت ساده‌سازی عملیات، می‌توان نقطه ممیز را موقتاً یک بیت به سمت چپ منتقل کرد (و البته این شیفت را در توان عدد جبران نمود) و تصمیم گرفت حاصل خروجی جمع‌کننده بزرگ به تعداد صفر یا بیشتر نیاز به شیفت به سمت چپ دارد. برای این منظور بایستی اولین یک در بالاترین رتبه را پیدا کرد: یعنی پیدا کردن یکی که همه بیت‌های بالاتر از آن صفر باشند. به این کار Leading One Detection گفته می‌شود.

تذکره: برای انجام این کار می‌توانید از قطعه کد زیر الگو بگیرید که برای یک wire هشت بیتی، شماره‌ی اولین بیت که مقدار یک دارد را در یک متغیر ذخیره می‌کند.

```

1   assign k = s[7] ? 7 :
2       s[6] ? 6 :
3       s[5] ? 5 :
4       s[4] ? 4 :
5       s[3] ? 3 :
6       s[2] ? 2 :
7       s[1] ? 1 : 0 ;

```

۱۰- مقدار شیفت به دست آمده در بالا، اگر چه می‌تواند شکل عدد را به صورت 1.F تبدیل نماید ولی دارای این خطر است که توان عدد را بیش از اندازه کاهش داده و آن را کمتر از ۱۲۶- ($E = 0$)، که کوچکترین توان قابل نمایش است بنماید. پس در واقع، مقدار شیفت بالا بایستی با توان عدد خروجی مقایسه گردد که اگر از آن بیشتر است، مقدار شیفت به اندازه مقدار توان محدود گردد. در این حالت، عدد به صورت denormalized در خواهد آمد.

۱۱- اکنون زمان گرد کردن^۶ عدد رسیده است: نقطه گرد کردن را در نظر گرفته و طبق استاندارد IEEE و طبق روش round to nearest even عدد را گرد کنید.

۱۲- پس از گرد کردن، عدد ممکن است نیاز به نرمالیزه کردن مجدد داشته باشد که با یک بیت شیفت به سمت راست انجام می‌پذیرد. در حالت بسیار خاص، این مرحله به تنهایی می‌تواند منجر به تبدیل عدد به $\pm \infty$ گردد که از موضوع این آزمایش خارج است.

خسته نباشید: اکنون نتیجه بخش‌های مختلف عدد حاصل جمع آماده است. شما می‌توانید با کنار هم گذاشتن آن‌ها، عدد نهایی را ساخته و در خروجی قرار دهید: {S, E, F} ☺

تست طرح:

با استفاده از نرم افزار ModelSim، طراحی خود را شبیه سازی کنید. برای تست کد خود، می توانید علاوه بر تست بنچی که در اختیار شما قرار گرفته است، از بردارهای تست زیر در تست بنچی که خودتان می نویسید نیز استفاده نمایید:

```
32'h440d491c + 32'h4d064db7 = 32'h4d064dda
32'h366b66c4 + 32'h42307eb7 = 32'h42307eb8
32'h12e1798b + 32'h121f73da = 32'h131899bc
32'h575360bf + 32'h5c673cd6 = 32'h5c6771ae
32'h422d54dc + 32'h368e0d66 = 32'h422d54dd
32'h49f7442b + 32'h50781481 = 32'h50781c3b
32'h18502b00 + 32'h16d47f61 = 32'h186abaec
32'h4d675968 + 32'h4ad42cf7 = 32'h4d6dfad0
32'h5d240588 + 32'h55797cfe = 32'h5d240681
32'h285248db + 32'h27251643 = 32'h287b8e6c
32'h01925662 + 32'h81b81010 = 32'h8096e6b8
32'h00012832 + 32'h0014283c = 32'h0015506e
32'h00012832 + 32'h8014283c = 32'h8013000a
32'h00b627be + 32'h000a21a8 = 32'h00c04966
32'h00b627be + 32'h800a21a8 = 32'h00ac0616
32'h02682174 + 32'h826f0850 = 32'h803736e0
32'h00d47943 + 32'h80c67efc = 32'h000dfa47
32'h440d491c + 32'h00000000 = 32'h440d491c
32'h00004002 + 32'h00000002 = 32'h00004004
32'h3F800001 + 32'hBF800001 = 32'h00000000
32'h3F800001 + 32'hBF800000 = 32'h34000000
32'h40000000 + 32'h34000000 = 32'h40000000
32'h40000000 + 32'h34000001 = 32'h40000001
32'h3fffffff + 32'h34000000 = 32'h40000000
32'h440d491c + 32'h40000000 = 32'h440dc91c
32'h407fffff + 32'h347fffff = 32'h40800000
32'h407fffff + 32'h34000000 = 32'h40800000
32'h407fffff + 32'h34400000 = 32'h40800000
```